

Archeologienota Ternat Assesteenweg- Essenestraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

3-3-2022

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Ternat Assesteenweg-Essenestraat (provincie Vlaams-Brabant), gelegen buiten woon- of recreatiegebied, waarbij de totale oppervlakte van de bodemingrepen groter is dan 5000m², dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, 10 920m² groot, heeft een bijna vierkante vorm en is volledig braakliggend. Langs de zuidelijke grens zijn enkele bomen aanwezig, in de noordwestelijke hoek is een grond dump gelegen die ca. 2m hoger ligt dan de rest van het terrein. Het plangebied grenst in het oosten aan de Assesteenweg en bevindt zich in een bedrijvenzone ten noorden van de E40.

Het plangebied ligt veraf van de dichtstbijzijnde dorpskernen. De Assesteenweg net ten oosten van het terrein gaat terug op de Romeinse weg van Bavay over Bergen, Edingen en Asse richting Utrecht. Voor een historische situering van het plangebied is men aangewezen op de cartografische bronnen, waarbij de Villaretkaart uit 1745-1748 de eerste betrouwbare bron is. Op deze kaart is de Assesteenweg duidelijk te zien, met erlangs enkele woningen. Ook ter hoogte van het plangebied wordt een woning aangeduid. De rest van het terrein is onbebouwd en vermoedelijk landbouwgrond. Ten noordoosten is het 'de Wistroux bos' gelegen. De ligging in een bosrijke omgeving is ook te zien op de Ferrariskaart uit ca. 1777. Het plangebied is onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond, iets ten zuiden is wel bewoning aanwezig. Er wordt opgemerkt dat de projectie op deze 18de-eeuwse kaarten nooit 100% accuraat is. Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) is een klein gebouwtje te zien in de zuidoostelijke hoek van het terrein, de rest van het plangebied is onbebouwd; de bebouwing in de buurt wordt aangeduid als de wijk Steenstraet. De Poppkaart toont een gelijkaardig beeld. Afgaande op de latere topografische kaarten verdwijnt het gebouwtje tegen het eind van de 19de eeuw, op de kaart van 1930 lijkt er iets meer naar het noorden een gebouw te zijn afgebeeld aan de straatzijde. Dit is ook te zien op de luchtfoto van 1971, achter dit gebouw is een boomgaard/weide met bomen aanwezig, de rest van het terrein is landbouwgebied. Het beeld op de luchtfoto van 1979-1990 is gelijkaardig, het bedrijventerrein rond het plangebied is reeds aanwezig. Eind 20ste eeuw worden de gebouwen op het terrein afgebroken en komt het braak te liggen. Er lijken geen grootschalige bodemingrepen te hebben plaatsgevonden op het plangebied.

Ternat is gelegen in een golvend landschap. Ten zuiden van het plangebied is een oost-west georiënteerde, grote beekvallei aanwezig, waarin de Steenvoordebeek (400m ten zuiden) en de Keurebeek zijn gelegen, die verder naar het oosten in de Bellebeek stromen. Verder ten zuiden bevinden zich enkele heuvelruggen. Ook ten noorden van de vallei zijn heuvelruggen aanwezig, het plangebied is gelegen op de overgangsgronden van de vallei naar een zuidwest-noordoost georiënteerde rug. Op siteniveau is een geleidelijk hellend terrein te zien, van zuidoost (+26,90m TAW) naar noordwest (+ 32,60m TAW). Bodemkundig kunnen matig droge licht zandleembodems met structuur B horizont of sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont verwacht worden, al dan niet met leem op geringe diepte (ondieper dan 75cm).

Op de Centrale Archeologische Inventaris worden in de omgeving van het plangebied een aantal archeologische sites aangeduid. Deze duiden op voornamelijk Romeinse aanwezigheid in de buurt, aangetroffen bij voornamelijk oude en minder goed gedocumenteerde onderzoeken. In september 2021 werd net ten noorden van het plangebied een boor- en proefsleuvenonderzoek uitgevoerd, eigenlijk is dit het eerste systematische, goed gedocumenteerde onderzoek nabij het terrein. Het onderzoek leverde geen aanwijzingen op voor bodems met een potentieel voor in situ bewaring van steentijd artefactensites, maar bij het proefsleuvenonderzoek werd een bewonings- en begravingssite (8 brandrestengraven) uit de Romeinse periode aangetroffen. Er werden 4 zones weerhouden voor een verdere opgraving, waarbij de meest zuidelijke zone net te noorden van het plangebied is gelegen. De resultaten van deze opgraving (en of deze al is uitgevoerd) zijn niet gekend.

Op basis van deze gegevens kan aan het plangebied een hoge archeologische verwachting worden toegekend voor sites met grondsporen uit de Romeinse periode, hoewel andere periodes niet kunnen uitgesloten worden.

Op het terrein worden diverse bedrijfsunits gebouwd, gegroepeerd in 4 gebouwen. Doorheen het terrein wordt een kruisvormige wegnis aangelegd die aansluiting zal hebben met de Assesteenweg in het oosten en de Essenestraat in het westen. Het gehele terrein wordt ingenomen door de nieuwe inrichting. Er moet rekening gehouden worden met een algemene verstoringsdiepte van 40 à 60cm onder het maaiveld, met plaatselijk diepere ingrepen voor nutsvoorzieningen en funderingen.

Het plangebied kent een hoge archeologische verwachting voor sites uit de Romeinse periode. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarover archeologisch nog niet veel gegevens gekend zijn. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, na het verkrijgen van de vergunning.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: Vlaams-Brabant, Ternat, Assesteenweg-Essenestraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 135619,98 en Y: 174781,47; X: 135900,14 en Y: 174915,32

Oppervlakte plangebied: 10 920m²

Kadastergegevens: Ternat, afdeling 1, Sectie A, perceel 667P

Het plangebied komt volledig in aanmerking voor verder vooronderzoek.

Figuur 1 Aanduiding van het plangebied op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het verder vooronderzoek is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Sluiten de sporen aan bij de resultaten van het onderzoek net ten noorden?
- Zijn er sporen van de bebouwing te vinden zoals aangeduid op de historische kaarten?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

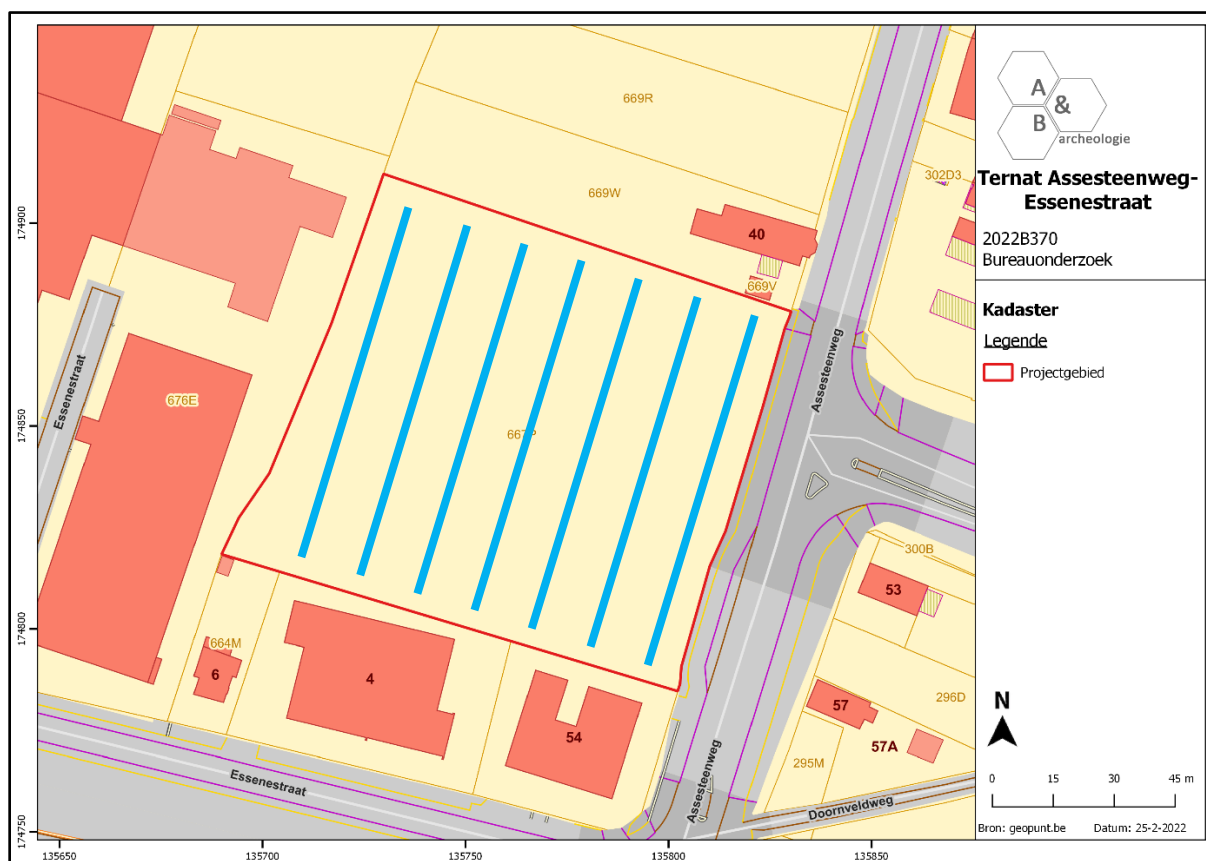
4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dient te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en zijn evenwijdig aan de Assesteenweg georiënteerd. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen en om de aan- of afwezigheid van archeologische sporen te controleren. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10% (1092m²) van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5% (273m²), door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% (1365m²) onderzocht wordt. De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandleemgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.